

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bestuurskundige Berichten april 1993

Mollet, I.; Voort, H. van der; Aarden, I.; Edelenbos, J.; Harten-de Heer, W. van; Jolly, R.; Oonk, J.

Citation

Mollet, I., Voort, H. van der, Aarden, I., Edelenbos, J., Harten-de Heer, W. van, Jolly, R., & Oonk, J. (Eds.). (1993). Bestuurskundige Berichten april 1993. *Bestuurskundige Berichten*, 8(2). Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233653>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233653>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bestuurskundige Berichten

Van

Jaargang 8 nummer 2
april/mei 1993

Beleid

Tot

Beleid

Officieel orgaan van de
Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden

ISSN: 0920-5772

8^e jaargang, nummer 2. Een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden. Verschijnt minimaal vier maal per jaar.

Hoofdredactie

Ilse Mollet en Haiko van der Voort

Redactie

Inge Aarden, Jurian Edelenbos, Willy van Harten-de Heer, Roger Jolly, Ilse Mollet, Jeanet Oonk en Haiko van der Voort

Lay-out realisatie

Inge Aarden, Roger Jolly en Jeanet Oonk

Medewerkers aan dit nummer

Inge Aarden, Hanneke van Bergen, Ed Dammers, Jurian Edelenbos, Marinus Fraanje, Willy van Harten-de Heer, Roger Jolly, Jeanet Oonk, prof. Ringeling, Haiko van der Voort

Service-Hero

vacant.

Vormgeving

Roger Jolly

Redactieraad

Dhr. M.A.P. Bovens, mevr. M.L. Gevers-Breusers, dhr. F.M. van der Meer, dhr. J. de Vries, Ilse Mollet en Haiko van der Voort

Redactieadres

B.I.L. t.a.v. redactie BB
Vakgroep Bestuurskunde
Wassenaarseweg 52
Postbus 9555
2300 RB Leiden
071-273696

Abonnementen

B.I.L.-leden ontvangen de BB gratis. Voor niet-leden bedraagt de abonnementsprijs f 16,- per jaar. Over te maken op bankrekeningnummer 56.65.22.357 t.n.v. "B.I.L." of op giro 9013 van ABN Leiden o.v.v. "B.I.L. rek. nr. 56.65.22.357; Abonnement BB"

Druk

Drukkerij Faculteit der Sociale Wetenschappen

Waar redacteurs op persoonlijke titel hun mening geven, is deze niet noodzakelijkerwijs die van de hele redactie.

Waar bij woorden gebruik wordt gemaakt van het mannelijk geslacht, wordt uiteraard ook de vrouwelijke vorm bedoeld.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Privatiseringsbeleid	4
Kunstkoeien loeien sociaal vernieuwend ...	6
<i>Een blik op de sociale vernieuwing in Delft</i>	
Hoe goed was het?	7
<i>Hoe en waarom wordt er geëvalueerd?</i>	

Het einde van het monisme	10
<i>De gekozen burgemeester en het monisme</i>	
Van het B.I.L.-bestuur	11
Van punt nul tot nu	12
<i>Een verslag van de commissie LBD</i>	
dapest! Excursie! Budapes	13
Zelfportret	13
<i>Prof. Ringeling vertelt over zichzelf</i>	
Bank Nederlandse Gemeenten	14
<i>Een verslag van de excursie</i>	
IIS-knipselservice	15
STIP	15
<i>Het Studenten Initiatief Punt. Wat, waarom en hoe.</i>	
De Landelijke Bestuurskunde Dag 1993 ..	16
Overheidsmarketing	18
Het LOB	20
Is Bestuurskunde nuttig?	21
<i>Een verslag van de lezing</i>	
Zelfportret	22
<i>Ed Dammers stelt zich voor</i>	
BOOS	23

Voorwoord

Zoals gebruikelijk begint de BB met een voorwoord, waar de hoofdredacteurs hun hoofden weer over kunnen breken. Wat is de functie van een voorwoord? Het vormt een mooie buffer tussen de kافت en de artikelen. Bovendien is het voorwoord als een kompas dat de lezer door het doolhof van de artikelen leidt. Het thema is hierbij het wijzertje van dit kompas, dat dus altijd naar het noorden moet wijzen. Om niet te verdwalen is het lezen van een voorwoord dus onontbeerlijk.

Het wijzertje van dit kompas heet „beleid”. Een verdere toelichting op dit thema lijkt ons overbodig. Elke student bestuurskunde wordt al vanaf het begin met dit woord geconfronteerd. Rest ons slechts de artikelen te introduceren. Er wordt aandacht besteed aan een instrument van beleid, te weten overheidsmarketing. Wat betreft de overheid als beleidsmaker in actie komen de huidige privatiseringsperikelen aan het licht. Ook aan de overheid verwante instanties maken zich schuldig aan beleidscreatie. In deze BB komt de BNG aan bod. Tenslotte ontsnapt de beleidsevaluatie ook niet aan de aandacht. In dit geval spitsen wij het onderwerp toe op ons eigen onderwijs.

Het volgende nummer zal in het teken staan van bestuur en media. We zouden graag ook „onbekende” B.I.L.-leden oproepen te schrijven voor dit nummer, zodat deze een diverser menu van auteurs zal laten zien.

Ilse Mollet en Haiko van der Voort

Almanak '93

Dit jaar wil jij toch zeker ook met een leuke foto in het smoelenboek staan? Lever je foto zo snel mogelijk in bij de B.I.L.-kamer, SA05. Ook adreswijzigingen kun je hier doorgeven.

Namens de Almanakcommissie '92-'93, Cynthia Creveld, Roger Jolly, Marie-Louise Smolenaars, Annet Veldkamp, John Volleman en Miranda Volders

Het privatiseringsbeleid in Nederland nader bezien. In dit artikel wordt op motieven voor privatiseren ingegaan. Verder wordt specifiek gekeken naar de motieven die van belang zijn bij de privatisering van de Luchtverkeersbeveiliging en de Verzekeringskamer.

Willy de Heer en Jeanet Oonk

Een idee uit de maatschappij of een overheidsorganisatie leidt vaak tot vorming van een bepaald beleid gedurende een (groot) aantal jaren. Zo ook ontstond er eind zeventig en begin jaren tachtig het privatiseringsbeleid. Men komt zowel in het buitenland als in Nederland tot de conclusie dat de „verzorgingsstaat” in de toenmalige vorm onbetaalbaar is. Het idee dat de „markt” efficiënter functioneert ontstaat. Privatisering wordt in eerste instantie beschouwd als een methode om door middel van reorganisatie van het openbaar bestuur aan de eisen tegemoet te komen die de hedendaagse maatschappij aan de overheid stelt. Daarom wordt privatisering uitgeroepen tot een van de „grote operaties” van het eerste kabinet Lubbers (in 1982). De eerste twee kabinetten Lubbers hebben de aanzet gegeven tot een groot aantal privatiseringsprojecten. Het derde kabinet Lubbers ziet privatiseren niet meer als een heilig fenomeen dat de oplossing moet brengen. In lang niet alle gevallen blijkt privatiseren ideaal te zijn. En of de markt werkelijk efficiënter is, is niet echt aan te geven.

Motieven

De overheid bezint zich op haar kerntaken. De vraag is nu welke overheidsstaken voor privatisering in aanmerking komen: waar ligt de grens bij privatisering? Een aantal vragen komt dan naar boven borrelen, bij-

Privatiseringsbeleid

voorbeeld de vraag naar de motieven van privatiseren. Een vijftal motieven wordt steeds aangehaald.

Als eerste kan het *bestuurlijk* motief genoemd worden. Een kleinere overheid zou door privatisering van uitvoerende taken leiden tot ontlasting van de politieke top en een afslanking van het overheidsapparaat. Hierdoor zou de beheersbaarheid en bestuurbaarheid van de overheidsorganisatie toenemen. Dit motief klinkt logisch, maar de praktijk pakt vaak anders uit. In vele gevallen blijkt de minister al vóór de privatisering weinig bemoeienis te hebben met de te privatiseren dienst en is er dus van ontlasting geen sprake.

Afstoting van overheidsstaken en diensten draagt bij tot *budgettaire* besparingen van de overheid. Doordat er slechts in een beperkt aantal gevallen daadwerkelijk budgettaire besparingen optreden, verliest dit motief grotendeels zijn geldigheid. De privatisering van de kantinediensten van de overheid is bijvoorbeeld meer een budgettaire truc dan een daadwerkelijke besparing.

Veel belang wordt gehecht aan de *micro-economische* mythe dat door privatiseren het prijsmechanisme van de markt wordt versterkt en dat dit de efficiëntie van de produktie van goederen en diensten bevordert. Een van de noodzakelijke voorwaarden die voor het bereiken van dit effect is de (potentiële) concurrentiepositie van de te privatiseren organisatie. Denk bijvoorbeeld eens aan de PTT na de privatisering. Is de klant nu zoveel goedkoper af? Nee, de abonnementen zijn alleen maar duurder geworden. Vele overheidsorganisaties vervullen een unieke taak of dienst en dit „technisch” monopolie wordt door alléén te privatiseren niet doorbroken. Men kan zich dan ook afgevraagd of

bij „technische” monopolies privatiseren wel zo wenselijk is.

Door overdracht aan taken naar de private sector zou de draagkracht van de economie versterkt worden. Toenemende efficiëntie en innovatie (technische vernieuwing) zou de economische groei bevorderen en de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven verbeteren. Dit argument wordt ook wel het *macro-economisch* motief genoemd. Voor vele privatiseringsprojecten geldt echter, dat de projecten van tamelijk geringe omvang zijn en het is dan ook maar de vraag of privatisering hiervan voor de gehele economie van belang zal zijn.

Een motief wat steeds vaker bij privatiseringsoperaties wordt aangevoerd, is het *organisatie- en managementmotief*. Vanwege groter flexibiliteit in de omvang van het programma en in het personeelsbeleid, zal het management van de organisatie verbeteren. Meer autonomie zal leiden tot meer flexibiliteit en doelmatigheid, een slagvaardiger optreden van de organisatie wordt hierdoor mogelijk. De te privatiseren organisatie ontsnapt op deze wijze aan de vele bureaucratische regelgevingen.

Luchtverkeersbeveiliging

Dat het raar kan lopen blijkt uit een paar voorbeelden. Een daarvan is de Luchtverkeersbeveiliging. Deze dienst viel tot voor kort onder het Directoraat-Generaal Rijksluchtvaartdienst, wat weer een onderdeel van het Ministerie van Verkeer en

Is de PTT-klant na de privatisering zoveel goedkoper af?

Waterstaat is. Sinds januari 1993 is de Luchtverkeersbeveiliging een zelfstandig bestuursorgaan.

De luchtverkeersleiding zorgt ervoor dat vliegtuigen niet met elkaar of met andere voorwerpen in botsing komen. Dit wordt door de Nederlandse Luchtverkeersleiding geregeld tot een hoogte van 30.000 voet. Daarboven wordt de controle overgenomen door Eurocontrol. In 1985 heeft deze tweedeling geleid tot „sick-out” acties van de Nederlandse Luchtverkeersleiding. Ze vonden dat ze te weinig verdienen, vooral in vergelijking met hun Eurocontrol collega's. De arbitragecommissie Albeda (voor ambtenaren-geschillen) bemiddelde in het conflict en stelde voor de Luchtverkeersbeveiliging indien mogelijk over te dragen aan Eurocontrol en anders te privatiseren. Overdragen aan Eurocontrol bleek niet mogelijk en daarop besloot men de gehele dienst te privatiseren.

In januari 1993 is het dan zover. De dienst is geprivatiseerd, maar het hoofdmotief waar alles mee begonnen is, is naar de achtergrond verschoven. Had de dienst eigenlijk nog wel geprivatiseerd dienen te worden? In de loop van de jaren is er wel een aantal motieven bijgekomen, zoals het bestuurlijke motief en het organisatie- of managementmotief. Behalve het feit dat een groot vraagteken gezet kan worden bij de geldigheid van deze motieven, is het ook niet het basismotief geweest om te gaan privatiseren.

De Verzekeringskamer

De Verzekeringskamer is een organisatie die is belast met het toezicht op de verzekeringsmaatschappijen, de pensioen- en de spaarfondsen in Nederland. Zij beschermt het collectieve belang van verzekerden door het houden van toezicht op de soliditeit van de instellingen. De Verzekeringskamer vervult dus een uitvoerende overheidstaak, die is gebaseerd op verschillende wetten, zoals de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf. De Verzekeringskamer heeft bij haar oprichting in 1923 de juridische vorm van zelfstandig bestuursorgaan gekregen. Een gevolg hiervan is dat de minister betrekkelijk weinig mogelijkheden heeft om het bestuursorgaan te beïnvloeden.

Per 1 september 1992 is de Verzekeringskamer geprivatiseerd. Uit de Kamerstukken blijkt, dat aan de keuze deze organisatie te privatiseren in het bijzonder de budgettaire, macro-economische en organisatie- en managementmotieven ten grondslag liggen, naast de politieke wil die ten grondslag ligt aan het gehele privatiseringsbeleid van de overheid. In hoeverre zijn deze in de Kamerstukken genoemde motieven ook terecht? Het budgettaire motief vervult in het geval van de Verzekeringskamer een symbolische functie. De overheid „speelt” bij de privatisering financieel quite. Het heeft de overheid geen geld gekost, maar ook niets opgeleverd. Vóór de privatisering kwam de

Verzekeringskamer wel voor op de begroting van het Ministerie van Financiën, maar werd zij niet uit de algemene middelen gefinancierd. De kosten van de Kamer worden (ook voor de privatisering) door de onder toezicht staande instellingen betaald. Ook het macro-economische motief kan in het geval van de Verzekeringskamer geen rol spelen. Uit de uitvoerende functie van de Kamer vloeit voort, dat een concurrentiepositie onmogelijk te verwezenlijken is. Van een bevordering van de economische groei door privatiseren alleen, kan in dit geval geen sprake zijn.

Het organisatie- en managementmotief speelt daarentegen wel een grote rol in de overweging de Verzekeringskamer te privatiseren. Zij kampt namelijk met een tekort aan personeel vanwege de gebrekkige betaling die voortvloeit uit het feit, dat de Verzekeringskamer valt onder het arbeidsvoorwaardenbeleid van ambtenaren. Door de privatisering kan meer geld worden besteed aan het personeelsbeleid, waardoor de Verzekeringskamer in staat is deskundig personeel aan te trekken. Hierdoor wordt een flexibeler en efficiënter functioneren mogelijk.

Conclusie

Uit de behandelde praktijkvoorbeelden valt af te leiden, dat de overheid vaak vele argumenten aanvoert om haar in wezen politieke keuze te rechtvaardigen.

Het thema „van beleid tot beleid” roept bij mij onwillekeurig de associatie op met de titel „van gewest tot gewest”, met het verschil dat bij laatstgenoemde sprake is van een suggestie tot beweging. Van gewest A tot gewest B impliceert een verandering van omgeving, al blijft de televisiekijker onverstoorbaar en onveranderd in dezelfde kamer zitten. Het is gelukkig onmogelijk een onderwerp te bedenken dat niet richting het thema van deze uitgave van Bestuurskundige Berichten te schrijven valt. Een verandering van omgeving in termen van beleid brengt mij tot de keuze voor het onderwerp „sociale vernieuwing”.

Kunstkoeien loeien sociaal vernieuwend

het gemeentelijk beleid in Delft ten aanzien van sociale vernieuwing

Hanneke van Bergen

Kees Schuyt schreef hierover in „De zittende klasse” (Uitgeverij Balans, 1992) het volgende:

„De roep om sociale vernieuwing is zo oud als Methusalem. Elke keer als er zaken misgegaan zijn, elke keer als er onaangename zaken onder ogen moeten worden gezien, wordt het slecht functioneren van de samenleving er bij gehaald. De woordjes

„sociaal” en „samenleving” hebben een onduidelijke en alomvattende betekenis. Samen met het woord „vernieuwing” komt er een mooie nieuwe klank naar voren. Vernieuwing is altijd goed en het sociale klinkt erg... sociaal. Toch zou ik graag proberen uit te zoeken waar die klank op zou kunnen slaan: om welke concrete zaken of kwesties zou het hier kunnen gaan?”

Nieuwsgierig ging ik op onderzoek

uit, vastbesloten een einde te maken aan het eeuwige beeld van een falende overheid.

In de gemeente Delft is men al geruime tijd bezig met een eigen invulling van sociale vernieuwing. Het college van B&W heeft twee wijken aangewezen als proefbuurten voor het uitvoeren van de zogenoemde „speciale buuraanpak”: de Wippolder en de Poptahof. Deze keuze werd als

• Kunstkoeien moeten het woonplezier in de Poptahof verbeteren.

volgt gemotiveerd: „Het behoeftepeil aan voorzieningen in deze gebieden ligt hoger vergeleken met de rest van Delft”. Het experiment zou moeten leiden tot een verbetering van de leefomgeving voor de bewoners. Eind 1992 is de Concernafdeling Communicatie & Onderzoek bij buurtbewoners en diverse betrokken instanties nagegaan of de speciale buuraanpak in het kader van sociale vernieuwing inderdaad iets had opgeleverd. Een volledig verslag van de onderzoeksresultaten zou zeker interessant zijn, maar ik beperk het hier tot de belang-

rijkste conclusies. De bewoners van de Poptahof en de Wippolder zijn tevreden over de bereikte resultaten: ondanks hun kritiek op de wijze waarop één en ander verloopt, vinden zij de leefomgeving verbeterd. De betrokken instellingen en gemeentelijke afdelingen zijn enthousiast over de integrale aanpak zoals die in de proefgebieden vorm heeft gekregen. Het voordeel is volgens hen dat de burger in deze aanpak centraal staat.

Blijft staan de vraag van Schuyt: om welke concrete zaken of kwesties zou

het hier kunnen gaan?

Op de voorpagina van de Delftse Post van 11 november 1992 vond ik onder de kop „Rapport sociale vernieuwing roept aantal vraagtekens op”, een mogelijk antwoord: twee loeiende kunstkoeien die sociaal vernieuwend aan het grazen zijn in een wijk in Delft.

De invulling en uitvoering van het sociale vernieuwingsbeleid in de gemeente Delft maakt in tegenspraak tot de krantekop elk vraagteken overbodig. Woonplezier is immers gegarandeerd!

Hoe goed was het?

Het is bijna twaalf uur. Je bevindt je in de Pieterskerk. Het is ijskoud. Vooral je voeten hebben het zwaar te verduren. Links en rechts klikken luidruchtig de vaak hoge hakken voorbij van die geluksvogels met een snel handschrift. Ondanks de kou kruipt het zweet over je lichaam naar beneden. Stiekem kijk je naar links of naar rechts hoe je medestudenten het er vanaf brengen. Je hebt nog slechts drie minuten en je moet nog twee onderdelen. Je zou bijna tot gokken overgaan. Heb je die colleges dan allemaal voor niets gevolgd? Waren die colleges wel een waardevolle aanvulling op de stof? Krijg je dit evaluatieformulier wel op tijd af?

Haiko van der Voort en
Jurian Edelenbos

Inleiding

Beleid zonder evaluatie is op langere termijn gedoemd te mislukken. Daarom worden burgers ook dikwijls geconfronteerd met enquête- en evaluatieformulieren. Wij studenten vallen ook onder deze groep burgers. In dit artikel willen wij het hebben over evaluatie van het onderwijsprogramma Bestuurskunde. Om de wereld achter het bekende formulier te ontdekken, hebben we gesproken met dhr. Kallenberg, werkzaam als interuniversitair onderzoekersmanager in Rotterdam en Leiden. Concreet betekent dit dat hij zich bezig houdt met de planning van het onderwijs, het maken van de studiegids, verdeling van de taken der docenten en dat hij nauw betrokken is bij evaluatie. We vroegen hem onder andere: Waarom wordt

er geëvalueerd? Wat wordt er geëvalueerd? Wie zorgt er voor de evaluatie? Wat wordt er met de evaluatie gedaan? In hoeverre is er sprake van studenteninvulling?

Waarom?

Kallenberg had geen moeite met het beantwoorden van de vraag waarom het onderwijsprogramma geëvalueerd dient te worden. Het onderwijs plaatst hij in een marktmetafoor. Het onderwijs is een produkt aangeboden door de universiteit in het algemeen en de docenten in het bijzonder. Dit produkt moet uitblinken in kwaliteit. Een evaluatie kan inzicht geven in de vraag of de kwaliteit goed was en of het produkt eigenlijk wel is aangekomen.

Wat?

Evaluatie van het onderwijsprogramma in het algemeen is bijna onmogelijk. Het programma staat bol van ver-

schillende elementen. Zo worden tentamens, colleges, literatuur en docenten, maar ook overlapping, werkdruk en de relatie met andere vakken blootgesteld aan evaluatie. Men kan globaal twee vormen onderscheiden: een cursusevaluatie en een curriculum-evaluatie. De cursusevaluatie is de bekendste. Per vak wordt onder andere gekeken of literatuur, tentamens, colleges, werkgroepen en docenten voldoen aan de wensen van de studenten. Dit gebeurt middels het formulier dat uitgereikt wordt tijdens tentamens. De curriculum-evaluatie valt uit te splitsen in drie onderdelen. Ten eerste is er de jaarcoördinatie. Per studiejaar wordt bekeken hoe het is opgebouwd uit de verschillende stromingen die de Bestuurskunde rijk is (zie de tekening en let op de rijen). Ten tweede komt de kolomnevaluatie aan het licht. Nu dus. Per vakgebied wordt bekeken hoe deze is opge-

bouwd door de studiejaren heen (zie ook tekening, maar let dan op de kolommen). Tenslotte is er de totale evaluatie. Hier kijken we naar de hele tekening.

Wie?

Dit onderdeel heeft vooral betrekking op de cursusevaluatie. We willen hier het evaluatieproces beschrijven. Een belangrijke schakel hierbij is het B.O.V.O. (Bureau Onderzoek Voor Onderwijs). Wat betreft de vakgroep zijn alleen dhr. Kallenberg en dhr. Wagenaar (onderwijscoördinator) direct met de evaluatie bezig. Eerst geeft Kallenberg aan het B.O.V.O. door wat er geëvalueerd moet worden. Het B.O.V.O. maakt dan formulieren. De betrokken docenten delen vervolgens het formulier uit tijdens het tentamen. De ingevulde formulieren gaan via Kallenberg weer naar het B.O.V.O. die de gegevens verwerkt en de uitslagen panklaar maakt voor de heren Kallenberg en Wagenaar. Zij trekken conclusies uit de resultaten en geven de uitslagen door aan de betrokken docent en de B.E.L. (Bestuurskundige Evaluatiecommissie Leiden). De B.E.L. is een studenteninitiatief dat samenwerkt met de vakgroep bij het maken van de formulieren, en houden zelf interviews met studenten.

Wat nu?

Indien het resultaat van een evaluatie bijzonder slecht uitvalt voor bijvoorbeeld een boek of een docent, dan kunnen maatregelen getroffen worden. De docent beslist over zijn eigen vak, inclusief de literatuur. Na een negatief evaluatieresultaat volgt een gesprek tussen de betrokken docent en de heren Kallenberg en Wagenaar. De laatsten kunnen echter geen dwingend advies geven. De docent blijft almachtig. Er is een mogelijkheid voor de docent een cursus „college geven” te volgen bij de B.O.V.O. Eén slecht evaluatieresultaat is meestal niet voldoende voor een verandering op korte termijn. Als er zich echter een trend begint af te tekenen, dan is verandering wel waarschijnlijk. Deze zal dan echter pas over twee of drie jaar merkbaar zijn. Bedroefend slechte resultaten kunnen wel tot *ad hoc* veranderingen leiden.

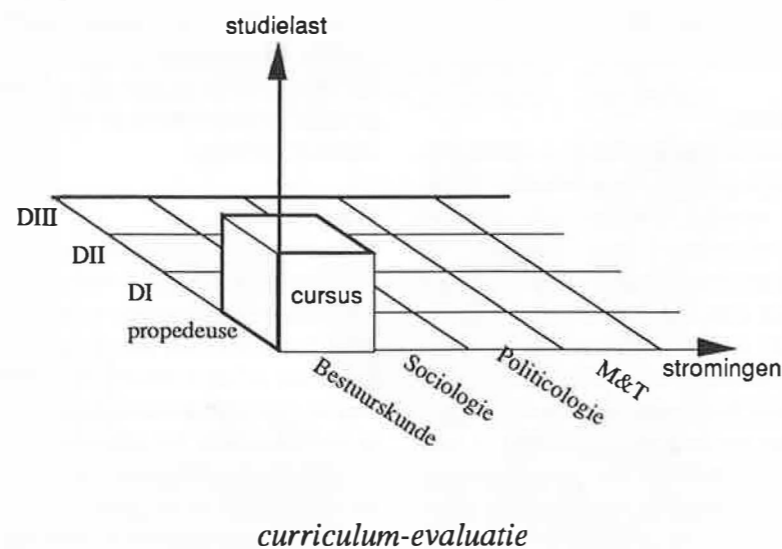
Studenteninbreng

Wij studenten zijn misschien geneigd evaluatie als een gegeven te zien. Enige studenteninvloed is wel aanwezig. De B.E.L. is reeds genoemd. Het B.O.O.S. (Bestuurskundig Overlegorgaan Studenten) moet hier ook genoemd worden. Kallenberg heeft correspondentie met de B.O.O.S. De laatste komt met concrete punten naar Kallenberg. Evaluatie op zich is een gevoelig punt omdat bij hevige kritiek het personeelsbeleid in gevaar komt. Niet iedere student kan inzicht krijgen in de evaluatieresultaten. Kallenberg heeft het plan opgevat de resultaten te publiceren op het prikbord. Een slecht resultaat kan echter zeer nare gevolgen hebben voor de betrokken docent. Of het er van komt, is dan ook maar de vraag.

Kritiek

Het voorgaande verhaal gaf de evaluatie in theorie weer. De praktijk echter leert ons dat het onderwijsprogramma, en dus het evaluatiesysteem,

niet zo soepel verloopt. Als voorbeelden kunnen de planning en afstemming van de DII-vakken Beleid en B.I.K. en de inpassing van de DII-keuzevakken genoemd worden. Zo zullen er in andere jaren ook haken en ogen in het programma aanwezig zijn. Zoals gezegd hebben docenten alles te zeggen over hun eigen vak. Zij voeren ook vaak *ad hoc* veranderingen door die moeilijk door Kallenberg ingepland kunnen worden. Het resultaat is een werkdruk voor de studenten, die onevenredig over het studiejaar is verdeeld. De coördinerende persoon moet dus meer macht krijgen over structurering van de vakken en dus over het totaal, zodat curriculumevaluatie ook nut heeft. Verder is het een slechte zaak dat er vrijwel geen inzicht is in de resultaten van de cursusevaluatie waar de studenten aan meewerken en die ook de studenten aangaan. Het produkt onderwijs moet immers ook aankomen bij de studenten, en de studenten mogen best weten of dit ook is gebeurd.

boox for brains

BOOX

Voor studie, beroep en ontwikkeling
Specialist in buitenlandse boeken
Eigen import

Het rapport van de Commissie van Thijn is uit en het pleit voor een gekozen burgemeester, maar is dit zo werkelijk een oplossing voor de huidige problematiek, of moet er meer gebeuren?

Het einde van het monisme

Marinus J. Fraanje

Een gemeenteraadsverkiezing

Mijn jeugd heb ik doorgebracht in een klein Godvrezend dorpje. Als bij vele van zulke gemeenten rolt het CDA altijd als grootste partij uit de stembus bij gemeenteraadsverkiezingen. Omdat ik zelf actief lid ben van de jongerenorganisatie van deze partij mocht ik voor de laatste gemeenteraadsverkiezingen een ledenvergadering bijwonen over het verkiezingsprogramma. Eén punt van dit programma luidde als volgt: het CDA zet zich in voor een zo breed mogelijke college. Op de bewuste ledenvergadering vroeg een aanwezige wat met „zo breed mogelijk” werd bedoeld. De toenmalige wethouder, lijsttrekker en dus zonder twijfel ook de toekomstige wethouder antwoordde dat het CDA graag zag dat de drie beschikbare wethoudersposten zouden worden ingevuld door drie verschillende partijen, waarvan uiteraard het CDA er één zou moeten zijn. Een volgende vraag was of het wel verstandig was daar nu, voor de verkiezingen, al een uitspraak over te doen. Dat zou toch problemen kunnen geven als deze belofte niet kon worden nagekomen. De lijsttrek-

ker antwoordde dat dit niet het geval zou zijn. De praktijk wees echter anders uit.

Een nieuw college

Het college bestaat nu uit twee CDA-wethouders en één VVD-wethouder. Voordat echter de collegevorming aanving, was ons dorp ook een nieuwe burgemeester aangewezen; een VVD-er en dat viel wat tegen. Na de vorming van het nieuwe college werd er wederom een ledenvergadering belegd waarop verantwoording zou worden afgelegd voor de gang van zaken rond het samenstellen van het college. Ik herinnerde de verantwoordelijken aan de uitspraak in het verkiezingsprogramma over een zo breed mogelijk college. „Omdat we vonden dat er tegenwicht geboden moest worden in het college aan zowel een VVD-burgemeester als wethouder, kon het geen kwaad daar twee CDA-wethouders tegenover te stellen,” was het antwoord. „Maar een burgemeester is toch een onafhankelijk bestuurder die boven de partijen staat?” repliceerde ik gevat. „In theorie ja,” antwoordde de opper-onderhandelaar, „maar hier hebben we het over de praktijk.”

Twee burgemeesters

Een legitimiteitscrisis van het burgemeesterschap dus. Twee „soorten” burgemeesters kunnen hierbij worden onderscheiden, die beiden niet aan het verwachtingspatroon voldoen zoals Thorbecke het zich moet hebben voorgesteld. Als eerste de burgemeester die enkele niet onbelangrijke taken in zijn portefeuille heeft zoals Openbare Werken, Recreatie of Milieu. Wil de burgemeester zijn taken goed uitvoeren, dan kan hij niet de neutrale

persoon blijven die boven de partijen staat. Het beheer van dergelijke posities vereist besluitvaardigheid en dan is onpartijdigheid onmogelijk.

Voor het tweede soort hoeven we slechts naar Leiden te kijken: de burgemeester is voorzitter van de Gemeenteraad, officieel nog hoofd van politie en brandweer, maar heeft voor het overige slechts een representatieve functie voor de stad. Een dergelijke burgemeester heeft het dan ook vaak drukker met het aflopen van borrels en recepties dan het besturen van zijn of haar stad. Het lijkt mij niet onnodig te vermelden dat het eerste type meestal voorkomt in kleinere plattelandsgemeenten en het tweede geval in grote steden.

Deze twee onwenselijke vormen van het burgemeesterschap zijn voor vele het argument om de door de Kroon benoemde burgemeester te vervangen door een door het volk democratisch gekozen burgemeester. De legitimiteit van een gekozen burgemeester is volgens voorstanders aanzienlijk groter dan die van zijn benoemde collega. Daarbij wijzen zij vaak op het feit dat Nederland een van de weinige democratische landen is die voor haar burgemeesters niet naar de stembus gaat. Vergeten wordt dan wel dat de Nederlandse burgemeester een ander takenpakket heeft dan zijn buitenlandse evenbeeld. De Nederlandse burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid. Kan zo'n taak worden vervuld door een gekozen politicus?

Nee is mijn antwoord en Dales, minister van Binnenlandse Zaken licht in een interview met Opzij toe: „Politie-

ke partijen zouden wel eens eenzijdig kunnen gaan trekken aan een gekozen burgemeester en dat valt dan weer moeilijk te rijmen met diens verantwoordelijkheid voor de openbare orde.” Ik zou daaraan toe willen voegen dat een gekozen burgemeester een corrumperende invloed op het openbaar bestuur kan hebben. Belangenverstrengeling (wie waren zijn financiers tijdens zijn verkiezingscampagne?) staat de gewenste objectiviteit in de weg.

Van monisme naar dualisme

Het gekozen burgemeesterschap vereist dus veranderingen op het gebied van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in vergelijking tot de benoemde eerste burger. Anders gezegd: het evenwicht moet hersteld worden, dat verstoord zal worden bij een gekozen burgemeester in ons monistische stelsel. Daarom zal in de huidige discussie over bestuurlijke vernieuwing, waarvan het gekozen burgemeesterschap maar een klein onderdeel is, een verandering

op regionaal niveau van een monistisch in een dualistisch stelsel in overweging moeten worden genomen. De leden van het college zijn dan niet lid van de gemeenteraad maar steunen wel op hun partijen in de raad. Het college kan naar huis gestuurd worden als een meerderheid van de gemeenteraad aangeeft geen vertrouwen meer te hebben in het college. Burgemeester wordt de leider van de grootste partij in het college. Omdat deze persoon democratisch gecontroleerd wordt door de raad kan hij of zij wel de verantwoordelijkheid dragen voor openbare orde en veiligheid. In tegenstelling tot de gekozen burgemeester in de huidige monistische vorm, kan een „dualistische burgemeester” op het matje worden geroepen. Blijft er echter één functie vacant: het voorzitterschap bij gemeenteraadsvergaderingen. Hiervoor kan de raad één uit haar midden kiezen, zoals de Tweede Kamer dat ook doet.

De constatering dat onze democratie niet goed functioneert is langzamer-

hand geaccepteerd. Een gekozen burgemeester is dan slechts een lapmiddel, dat de balans in ons binnenlands bestuur ernstig verstoort. Dat is dan de manier om het vertrouwen van de burgers in de lokale overheid voor goed om zeep te helpen. Willen de heren en dames politici werkelijk laten zien dat zij begaan zijn met de huidige crisis van onze democratie en willen zij zo nodig iets veranderen, dan zal afschaffing van het monisme op gemeenteniveau niet los gezien kunnen worden van de vraag of een burgemeester benoemd of gekozen dient te worden.

Van het B.I.L. bestuur

Op deze pagina zullen wij voortaan melden wat we jullie komende tijd te bieden hebben. Daarnaast kunnen we op deze pagina ook verslag doen van activiteiten die al geweest zijn.

Deze keer hebben we veel te vertellen! Zo is 10 maart jl. (alweer een tijd geleden) de halfjaarlijkse A.L.V. gehouden, waarin we verslag hebben uitgebracht over het eerste galf jaar en een aantal adviezen van de A.L.V. hebben meegekregen voor het B.I.L.-bestuur van '93-'94. Daardoor is het voor dat „nieuwe” bestuur mogelijk bij het maken van plannen voor het nieuwe jaar rekening te houden met de wensen van de leden.

Een week eerder vond de tweede lezing van dit jaar plaats, die deze keer ging over het nut van Bestuurskunde voor de overheid en het bedrijfsleven. Prof. dr. Toonen, mevrouw Hoevers van Centraal Beheer Apeldoorn en mevrouw Van Rooij van Binnenlandse Zaken schetsten voor bestuurskunde-studenten een rooskleurig toekomstbeeld. Dat was leuk om te horen. Een groep studenten is 29 maart naar De Nederlandse Bank geweest en op 15 april gingen de eerste jaars naar de Tweede Kamer en het ministerie van VROM. Alleen architectonisch gezien al een interessante trip!

Op 14 mei a.s. is de dies van de vereniging. Dit zal uitgebreid gevierd worden. We openen met een symposium, dat zal gaan over de gekozen burgemeester. Het rapport van de Commissie Van Thijn hierover is inmiddels verschenen. Hierin wordt het voorstel gedaan de burgemeester door de gemeenteraad te laten kiezen. Dat voorstel al op het symposium een belangrijke plaats innemen en de sprekers zullen hier vast hun licht over laten schijnen. Mr. Sieverding, hoofd Kabinetszaken op BiZa, dr. A. Klink, lid van de Commissie van Thijn, drs. van Zwieten, burgemeester van Woerden, mw. Scheltema-de Nie, voor D66 lid van de vaste-Tweede-Kamer-commissie Binnenlandse Zaken en drs. Roest, secretaris van de Raad voor het Binnenlands Bestuur zullen die dag met elkaar en met de zaal over de positie van de burgemeester in discussie gaan. Zal die positie nu werkelijk gaan veranderen?

Het symposium zal gehouden worden in de Lokhorstkerk op 14 mei vanaf 13.30 uur. Daarna volgt een borrel in 't Keizertje, waarna we gaan barbecuen in het Van der Werff-park. We besluiten de dag natuurlijk met een groot feest.

Zoals je ziet is er volop te doen bij de B.I.L. Vergeet niet dat we ook iedere dag (tussen 10.00 en 13.00 uur) uittreksels verkopen en spreekuur hebben. Wij houden je op de hoogte!!!

De burgemeester kan zijn taken niet goed uitvoeren als hij boven de partijen staat

Vrijdag 19 maart 1993 werd de Landelijke Bestuurskunde Dag realiteit, het congres „In Staat van Ontbinding?; Over het vermeende machtsverlies van de rijksoverheid” een feit en de organisatie ervan een mythe.

Van punt nul tot nu

De Commissie L.B.D. '93 staat op het punt zich te ontbinden...

Hanneke van Bergen

„Wat willen jullie eigenlijk met dit congres? Wat stellen jullie als doel van deze Landelijke Bestuurskunde Dag?” Stomverbaasd keken wij elkaar aan. Al enkele maanden waren we als Commissie L.B.D. '93 met elkaar bezig de dag in gedachten vorm te geven. Met de keuze van een thema waren we er vroeg bij, de dagvoorzitter had al toegezegd en we waren trots op onze vergevorderde ideeën over de invulling van het dagprogramma. Deze vraag lag voor de hand, maar bracht ons op dat moment in opperste verwarring.

Het voortzetten van een traditie, zoals een Landelijke Bestuurskunde Dag, heeft twee kanten. Elke commissie wordt geconfronteerd met de ideeën en ervaringen van commissies van voorgaande jaren. Elke commissie tracht op z'n minst verbeterend en liefst vernieuwend aan de slag te gaan.

Eenmaal terug bij punt nul, bij de doelstelling, was het antwoord direct en duidelijk: we willen de deelnemers in de discussie over het vermeende machtsverlies van de rijksoverheid betrekken. Aan de gedwongen passiviteit van de congresgangers moest een eind gemaakt worden. De neiging van de gemiddelde student colleges en lezingen aan te horen als waarheden wilden we doorbreken. Dit gold ook voor de neiging van de gemiddelde congresganger „het” antwoord op zo'n stelling van anderen te verwachten. Er moest ruimte gemaakt worden voor de eigen inbreng van de aanwezigen

tijdens dit congres over de toekomst van de rijksoverheid.

De inleidende sprekers in het ochtendprogramma kregen ieder slechts twintig minuten de tijd een verhaal te houden. Bij elke spreker zochten we een co-referent die vanuit een ander perspectief vraagtekens moest zetten bij de lezing. Op deze manier gaf het ochtendprogramma aanleiding tot discussie, want er werd duidelijk zichtbaar gemaakt dat elke schets van bepaalde ontwikkelingen discutabel is. Dana Leuvelink schreef in de Mare van 25 maart het volgende: „Alle drie de verhalen bleken hier en daar waar, zij kunnen naast elkaar bestaan, en er zijn nog duizend-en-één andere verhalen te verzinnen.” Deze opmerking is voor ons een teken dat het doel bereikt en de opzet geslaagd is. Een congres is natuurlijk niet interessant en zeker niet nodig wanneer de vragen die gesteld zijn eenduidig beantwoord kunnen worden.

Het idee achter het middagprogramma was dat de deelnemers de kans kregen zelf een groot deel van de invulling en inhoud te bepalen. De deelnemers werden naar eigen voorkeur verdeeld over twee programmaonderdelen: *denktanks* of het open podium. Het thema van de vermeende machtsverlies werd toegespitst op de mogelijke consequenties voor de rijksoverheid.

In een *denktank* kwamen de deelnemers door eigen inbreng tot een goede discussie, onder de leiding van een docent Bestuurskunde. Van te voren

hadden we deze mensen informatie toegestuurd, in de vorm van een reader met artikelen uit diverse kranten en vakbladen. Acht groepen van maximaal 35 personen kregen de opdracht een advies te formuleren aan de hand van een concrete vraagstelling. Deze zogenoemde denktanks bogen zich over de wenselijke departementale herindeling, over de wenselijke bestuurlijke indeling, over een verbetering van het democratisch gehalte van de besluitvorming en over de wijze waarop Nederland zich moet richten op de Europese besluitvorming.

Tijdens het open podium kwam de participatie op twee manieren tot uiting. Er waren zes mensen die een stelling innamen over het thema „In Staat van Ontbinding”. Zij gaven hiermee gehoor aan de uitnodiging van de commissie, die in de vorm van een oproep in verscheidene vak- en studiebladen was verschenen. Enkele uitgenodigde deskundigen reageerden op de uitgesproken meningen, waarna de stellingen werden voorgelegd aan de mensen in de zaal. De aanwezigen konden verder ingaan op de onderwerpen, die vanwege de vrijheid van de stellingnemers diverse visies en aandachtspunten binnen het thema weergaven.

Nu de zevende Landelijke Bestuurskunde Dag gerealiseerd is, kunnen we als Commissie L.B.D. '93, samen met vijfhonderd bezoekers en enkele onmisbare hulpkrachten, terugkijken op een verrassend congres. Een stap verder in het Mare-artikel van Dana Leuvelink: „...er zijn nog duizend-en-

één andere verhalen te verzinnen. Dat deden de discussieliefhebbers dan ook. Voor hen was het een geslaagde dag. Voor luisteraars op zoek naar antwoorden op de dreigende stelling niet.” Een positievere aantekening kan ik me niet indenken, te meer omdat het eerder als kritische noot dan als aardige reactie bedoeld is. Wij kunnen ons nu voldaan en in alle vrede ontbinden.

De Commissie L.B.D. 1993 bestond uit: Astrid Stokman, Lucella Carasso, Maurice Dioncre, Patrick Mulders, Mathilde van de Ven, Hanneke van Bergen.

Zij werd begeleid door Jouke de Vries en Mark Bovens.

Zij werd zowel materieel als mentaal ondersteund door het B.I.L.-bestuur 1992-1993.

dapest! Excursie ! Budapes

De buitenlandse excursie-commissie presenteert: een 8 daagse reis naar Budapest voor f350,-. We vertrekken zaterdagavond 11 september en komen zaterdagmiddag 18 september weer terug!

We proberen die plaatsen te bezoeken waar je als toerist niet zo gauw komt en die nog aansluiten bij je studie ook. Zo bezoeken we (voorlopig) de nederlandse ambassade, het hongaarse parlamentsgebouw met aansluitend een politieke partij en de enige bestuurskundige vakgroep in Hongarije.

Natuurlijk bezoeken we ook enige toeristische plaatsen en hopen we in samenwerking met enkele geschiedenis studenten een interessante rondrit en rondwandeling te verzorgen die ons daarna hopelijk het bruisende studenten leven kunnen laten zien van de hongaarse hoofdstad.

's Avonds ben je veel vrij maar je kunt ook met ons mee naar het theater of naar één van de vele cafés die Budapest rijk is.

In de toekomst proberen we meer zicht te krijgen op enkele hongaarse overheidsinstellingen waar we een bezoek aan willen brengen.

De week zal worden afgesloten met een verfrissende duik in een van de vele baden die Budapest rijk is, dus neem je badmuts mee en schrijf je nu in.

Tot ziens in Budapest,

Laura, Sanne, Judith, Saskia en Roderick!

Zelfportret

Professor dr. A.B. Ringeling

Wie is de mens achter de docent? Leuke vraag, maar het antwoord is niet zo eenvoudig. De feiten zijn gauw verteld. Geboren in 1942 in Amsterdam, waar ik ook de middelbare school en de studie Politicologie (aan de Vrije Universiteit) volgde. In 1969 medewerker aan de Katholieke Universiteit tot in 1981 mijn benoeming tot hoogleraar in Rotterdam volgde. Gepromoveerd in 1978 op een studie over beleidsvrijheid van ambtenaren. Vanaf het begin bij de gemeenschappelijke studierichting Bestuurskunde betrokken.

De feiten zijn koel: de belevenissen niet. Neem bijvoorbeeld de vraag of ik altijd wilde gaan studeren. Het antwoord is neen. In mijn familie had nog nooit iemand de universiteit van binnen gezien. Professoren waren voor mij lieden die ergens tussen Onze Lieve Heer en gewone stervelingen in zweefden. Inmiddels weet ik beter. En waarom politicologie? Omdat ik niet begreep hoe een politiek regime in staat was zes miljoen joden te vermoorden. Ik begrijp het nog altijd niet.

Waarom ik me ben gaan specialiseren op bestuurskunde? Omdat sommige vragen eenvoudiger zijn te beantwoorden dan andere.

Zijn bestuurskundige vraagstukken dan zo eenvoudig? Neen, dat valt behoorlijk tegen. Maar tegelijkertijd maakt dat het vak ook zo boeiend. Wij kunnen redelijk bestuderen hoe het openbaar bestuur in elkaar zit en hoe het werkt. Veel minder eenvoudig is om te vertellen wat er in de publieke sector en in de verhouding tussen de overheid en de samenleving fout gaat. Wat goed en fout is, wat succes en wat falen is hangt voor een belangrijk deel af van de beschouwer. Bestuurskundi-

gen mogen, naar het woord van Wildavsky, heersers de waarheid zeggen. Dat is een mooie taak. Maar wat de waarheid inhoudt, daarover verschillen de deelnemers aan beleidsprocessen nogal eens flink. Daarmee wordt de advisering ook zo'n moeilijke zaak. Een vereenvoudiging is als de adviseur er zelf geen opvatting over de waarheid op na houdt. Zo iemand moet solliciteren naar de functie van hofnar en niet van bestuurskundige.

Prof. Ringeling is hoogleraar aan de vakgroep Bestuurskunde Rotterdam/Leiden

Op maandag 19 januari zijn zo'n dertig man en vrouw mee op excursie gegaan naar de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG). In dit artikel komt de BNG aan de orde. Wat is de BNG, voor wie is zij er en wat is het beleid gericht op de toekomst.

Bank Nederlandse Gemeenten

op de toekomst gericht?

Inge Aarden

De Bank Nederlandse Gemeenten is gevestigd aan de Koninginnegracht 2 te Den Haag. Wij werden ontvangen door de heer van Holsberg, senior accountmanager grote relaties, in een zeer luxe en modern ingerichte voorlichtingszaal. De heer Holsberg gaf ons uitleg over het ontstaan van de BNG en de huidige activiteiten van de BNG. Verder kregen wij twee video's te zien: „Geld moet rollen” over elektronisch betalingsverkeer en „Elcker” over de rol van geld in een gemeente.

De BNG is in 1920 opgericht met als doel de financiering voor vooral kleinere gemeenten te regelen. Deze gemeenten konden namelijk niet zelf op de kapitaalmarkt opereren. De huidige doelstelling van de BNG is „het uitvoeren van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden”. Deze definitie is zeer ruim en een goede invulling hiervan is voor de BNG van levensbelang.

Tegenwoordig kunnen alle gemeenten zelfstandig banken en in beperkte mate ook verzekeringsmaatschappijen benaderen. Voor de BNG betekent dit dat de concurrentie groter is geworden. Vroeger waren de gemeenten verplicht een rekening bij de BNG aan te houden, maar deze verplichting is vervallen. De BNG moet nu haar bestaansrecht dus gaan bewijzen. Om haar bestaansrecht te behouden, is de BNG van een kapitaalmarktinstelling een meer algemene bank geworden. Zij kan nu ook andere klantgroepen dan alleen overheden en overheidsinstellingen benaderen. De

algemene banken, zoals ABN/AMRO zien dit met argus-ogen aan. De BNG is qua grootte nu de vierde bank van Nederland. Ook is de BNG meer klantgericht gaan denken, daar zij uiteindelijk door haar klanten op het prijskaartje zal worden beoordeeld. De diensten zijn uitgebreid en het elektronisch betalingsverkeer is ingevoerd, zodat de kosten van het betalingsverkeer drastisch kunnen worden verminderd en transacties sneller kunnen plaatsvinden. „Als bank moet je”, zoals de heer Holsberg zegt, „op de markt zitten”, want wat je vandaag niet doet, daar word je morgen op afgerekend. Je moet de behoeften van (potentiële) klanten in de gaten houden.

De belangrijkste klantgroepen van de BNG zijn de gemeenten, provincies, woningcorporaties, nutsbedrijven en diverse instellingen in de gezondheidszorg, zoals academische ziekenhuizen. De contacten met de klanten verlopen via een accountorganisatie. Dat wil zeggen dat diverse teams verschillende klantgroepen verzorgen. De accountmanager van het team bezoekt over het algemeen de klanten. Voor de klanten worden onder andere lange termijn leningen aangeaan. Hiervoor gaat de BNG diverse makelaars langs, om via overeenkomsten geld uit de markt aan te trekken. Dit kan door middel van onderhandse geldleningen en „median terminotes”.¹

Met behulp van goed betalingsverkeer kan men ook makkelijker klanten binden. Betalingsopdrachten lopen niet meer via een papierwinkel of een floppy, maar via elektronisch betalings-

verkeer, waarbij PC's gekoppeld zijn aan de financiële administratie. Door gebruik te maken van een „smartcard”² kan het opvragen van informatie bij de bank en het verwerken van betalingsopdrachten heel makkelijk plaatsvinden en zijn de kosten vergeleken met andere betalingssystemen zeer gering. Reeds 350 gemeenten zijn „on line” aangesloten op dit systeem. De snelheid, de goede beveiliging en de kwaliteit (lage rente) van het elektronisch betalingsverkeer zorgen er momenteel voor dat de BNG een unieke plaats inneemt in de bankwereld voor gemeenten.

Omdat de BNG alle behoeften van (potentiële) klanten in de gaten moet houden, springt zij ook in op de reorganisatie van de politie. De voormalige gemeentelijke politiekorpsen konden een rekening hebben bij de BNG. Nu de gemeente- en rijkspolitie zijn samengevoegd tot 25 politieregio's, die min of meer zelfstandige organisaties zijn, en niet gewend zijn zelf op de geldmarkt te opereren, is het voor de BNG van belang zich ook op deze cliëntgroep te richten. De onwetendheid van de klanten brengt ook een andere, meer maatschappelijke taken voor de bank met zich mee, bijvoorbeeld het kennisniveau van de politie over financiële zaken met behulp van opleidingen naar een acceptabel niveau brengen. De bank is klantvriendelijk en zorgt tegelijkertijd voor klantenbinding. Tweeëntwintig van de 25 politieregio's, samen goed voor zo'n 4 miljard gulden, zijn al klant geworden bij de BNG.

Naast de veranderingen in politieland worden ook de reorganisatieperikelen

in het binnenlands bestuur en de ontwikkelingen in de gezondheidszorg nauwlettend gevolgd.

De BNG houdt haar taakomgeving, domein en ruimte-omgeving³ dus goed in het oog en reageert tijdig op veranderingen in deze omgevingen, waardoor de BNG haar bestaansrecht heeft gegarandeerd.

Niet van belang voor het bestaansrecht van de organisatie, maar wel voor een aantal marktpartijen, is het zogenaamde „cultuurfonds” van de

BNG. Hieruit wordt een aantal activiteiten betaald dat indirect te maken heeft met de marktpartijen. Zo zijn op 19 maart j.l. tijdens de Landelijke Bestuurskunde Dag te Leiden scriptieprijzen uitgereikt door de Vereniging voor Bestuurskunde. De geldprijzen zijn afkomstig uit het Cultuurfonds van de BNG. De BNG is er dus zelfs voor studenten!

Noten

1 Median terminotes zijn verhandelbare schuldbewijzen met verschillende

looptijden. Het voordeel van deze nieuwe methode is dat men met kleinere coupures kan werken en dat kleinere beleggers makkelijker geïnteresseerd raken.

2 Een smartcard is een kaart waarop een chip is aangebracht, waarin de bevoegdheden van de betreffende ambtenaar in verwerkt zijn en waarbij ook een pincode behoort.

3 Zie Gerards, H., Lievers, B., Lubberding, J., *De bestaansvoorwaarden, Inleiding in de organisatiekunde*, Wolters Noordhoff, Enschede, 1989

Persartikelen op het gebied van internationale en defensiepolitiek. Gratis raadpleegbaar. Artikelen over specifieke onderwerpen (thema's en/of landen) zijn via een kaart- en, sinds 1987, computersysteem snel te vinden. Handig voor scripties, artikelen e.d.. Voor meer informatie kan men contact opnemen met Sander de Boode, Instituut voor Internationale Studiën van de Rijksuniversiteit Leiden, Wassenaarseweg 52, Kamer 5B43, 2333 AK Leiden, (071) 273878.

STIP

STudenten Initiatief Punt

Waarom de commissie Stip?

Het studentenbeleid in Leiden is sterk gefragmenteerd. Er is geen algemene commissie die zich het ontplooiën, stimuleren en begeleiden van de student ten doel stelt.

Er zijn weliswaar enige organen die zich bezig houden met studentenbeleid, maar deze hebben allen een beperkte taakstelling.

Door de grote diversiteit van studenteninitiatieven, wel of niet verband houdend met de studie, ontbreekt er een duidelijk overzicht. Het wiel wordt vaak opnieuw uitgevonden en de verschillende bestaande initiatieven zijn niet bekend.

Eveneens komt het vaak voor dat er problemen zijn die initiatief of actie behoeven, maar toch blijven liggen.

Wat is de commissie STIP?

De commissie STIP is een door het Leids Universitair Fonds (LUF) ingestelde en financieel ondersteunde studentencommissie. Het doel van de commissie is het behartigen van de belangen van de gehele studentengemeenschap.

Wat doet de commissie STIP?

De commissie STIP staat voor de behoeften en belangen van alle studenten. Dat gebeurt op de volgende wijzen:

- 1 het STIP probeert intermediair te werken binnen het doelhof van informatie, waarin de student vaak verdwaalt.
- 2 Het STIP signaleert lacunes en probeert deze op te vullen, o.a. door het opzetten van projecten die in het belang van de student zijn. Voor elk project verzamelt het STIP een aantal studenten, die het project zelf opzetten en uitvoeren.

Projecten zullen, overeenkomstig het traditionele beleid van het LUF, uiteindelijk zelfstandig en financieel onafhankelijk moeten worden.

- 3 Het STIP biedt ook begeleiding en hulp aan initiatieven die voortkomen uit de studentengemeenschap.
- 4 Het bevorderen van de bloei van het Leidse studentenleven zal ook de Rijks Universiteit Leiden (RUL) ten goede kunnen komen.

Hoe is het STIP bereikbaar?

Het STIP is gehuisvest op het volgende adres:

LUF; Snouck Hurgronje huis, Rapenburg 61, 2311 GJ Leiden.

Daar kan men ook ideeën en initiatieven kwijt.

Voor informatie en afspraken kan men terecht op het telefonisch spreekuur: maandag tot en met woensdag 15.00 - 17.00 uur op telefoonnummer (071) 277289.

De Landelijke Bestuurskunde Dag 1993

De verschillende lokale bestuurskundige studieverenigingen in Nederland zijn verenigd in het Landelijke Overlegorgaan Bestuurskundeverenigingen (L.O.B.). Ieder jaar wordt aan één der leden van het L.O.B. de eer toebedeeld de Landelijke Bestuurskunde Dag (L.B.D.) te organiseren. Dit jaar was de B.I.L. de uitverkorene.

Ilse Mollet

De zevende L.B.D., die op 19 maart plaatsvond, droeg de naam „In Staat van Ontbinding” met zich mee, en ging over het vermeende machtsverlies van de rijksoverheid. Al jaren is er een discussie gaande over de veranderende verhoudingen tussen verschillende overheden en maatschappelijke organisaties. Onderwerpen als regiovorming, departementale herindeling, het democratisch vacuüm en de machtsfactor Brussel zijn al jaren actueel.

Het ochtendprogramma bestond uit een aantal lezingen gevolgd door een korte kritiek in de vorm van een co-referaat. Dr. M.A.P. Bovens, docent aan de vakgroep Bestuurskunde Rijksuniversiteit Leiden, opende de dag met een algemene inleiding op het thema. De dagvoorzitter was drs. A. Grewel, lid van de gemeenteraad voor de PvdA. De sprekers en co-referenten waren: drs. M. Sint, directeur Directie Interbestuurlijke Betrekkingen en Informatievoorziening bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken; prof.dr. W. Derksen, verbonden

aan de vakgroep Bestuurskunde Rijksuniversiteit Leiden (R.U.L.); drs. C.F. Wittebrood, lid van het Kabinet Van den Broek en lid van de Commissie van de E.G.; G. Schutte, fractievoorzitter GPV in de Tweede Kamer; prof.dr. G. Zalm, directeur van het Centraal Planbureau; dr. J. de Vries, docent aan de vakgroep Bestuurskunde R.U.L..

Inleiding dr. M.A.P. Bovens

Volgens Bovens lijkt de overheid aan alle kanten aan macht te verliezen. Ten eerste verliest het Rijk terrein aan supra-nationale instellingen, in het bijzonder aan instellingen van de E.G.. Ten tweede stoot de overheid zelf een aantal taken af (privatisering). Ten derde lijkt de overheid ook aan de onderkant te worden gepasseerd (regionalisering). Bovens wijst er echter op dat dit een eenzijdig beeld is. Op sommige beleidsterreinen, zoals gezondheidszorg, Sociale Zaken en Volkshuisvesting, zijn de huidige ontwikkelingen van decentralisatie en privatisering onderdelen van een cyclus. Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat de ontwikkelingen over enkele jaren de andere kant zullen opdraaien. Verder wordt de overheid op tal van terreinen opnieuw beproefd en blijft haar rol groot.

Drs. M. Sint

Zij begon de reeks lezingen met als onderwerp de veranderende relaties tussen het Rijk en de decentrale overheden, regiovorming en binnenlandse reorganisaties. Al jaren staan de taken van de overheid ter discussie. Maar als men het heeft over het vermeende

machtsverlies van de rijksoverheid, moet men volgens Sint eerst kijken naar wat heeft geleid tot die machtsconcentratie bij de overheid. Ontwikkelingen in de wetenschap en de technologie en de opkomst van de handel rationaliseerden het denken van de mens. Ditrationele denken heeft langs twee lijnen vorm gekregen: de ontwikkelingen in de samenleving enerzijds, en de organisatie van de overheid anderzijds. De vorm van de staat wordt beïnvloed door maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en is geen samenzwering van de mensen in Den Haag.

De maatschappelijke ontwikkelingen hebben het functioneel-hiërarchische model van de overheid achterhaald. Dit model is in staat van ontbinding. Er vindt een omslag plaats van functioneel-hiërarchische sturing naar sturing op hoofdlijnen. Sociale vernieuwing is geen top-down proces, maar moet gelijkmatig en consistent gebeuren.

Sint eindigt met de stelling: „De oude vormen van de staat zijn in ontbinding, dat men daarmee macht zou verliezen is slechts schijn, want de oude vormen zijn achterhaald en bieden niet meer dan schijnmacht”.

Sociale vernieuwing is geen top-down proces, maar moet gelijkmatig gebeuren

Co-referent prof.dr. W. Derksen
Hij kon echter alleen wat ad-hoc commentaar leveren aangezien Sint nogal afweek van de vantevoren verstrekte tekst. Volgens Derksen drijft Den Haag inderdaad op de golven van de maatschappelijke ontwikkelingen, maar dan wel als een stuurloos schip. Derksen is van mening dat de rijksoverheid aan machtsverlies lijdt.

Drs. C.F. Wittebrood

Wittebrood gaf een lezing over de machtsverhoudingen tussen de E.G. en de rijksoverheid. Het verdrag van Maastricht streeft behalve een Economische Unie ook een Europese Politieke Unie na. Deze doelstellingen worden in een communautaire structuur nagestreefd, waarin sprake is van wederzijdse afhankelijkheid en interactie tussen de verschillende bestuursorganen op de verschillende niveaus. Wittebrood geeft aan dat de communautaire besluitvorming institutionele, structurele, substantiële (nieuwe prioriteiten) en operationele gevolgen heeft voor de beleidsontwikkelingen en -uitvoering van de nationale overheid.

De communautaire integratie heeft een paradoxale ontwikkeling tot gevolg, centralisatie naar Brussel enerzijds en decentralisatie naar lagere overheden anderzijds. In hoeverre de nationale overheid kind van de rekening wordt van deze paradox hangt vooral af van de mate waarin de nationale structuur zelf gecentraliseerd is.

Met de Europese eenwording worden niet de grenzen opgeheven, maar de grensbelemmeringen. Wittebrood beweert dat de Europese Unie gebaseerd zal blijven op lidstaten met nationale overheden, nationale administratie en nationale tradities en culturen.

Co-referent G. Schutte

Schutte wijst er op dat er geen Europese burger bestaat, en dat elk land zoveel mogelijk uit de Europese Unie probeert te halen. Bovendien dienen de ministers verantwoording af te leggen aan hun nationale volksvertegenwoordiging. Volgens Schutte verliest de centrale overheid met of zonder Maastricht macht, maar dit kan alleen met medewerking van diezelfde centrale overheid en het parlement. Het

parlement verliest geen macht, maar haar rol verandert.

Prof. drs. G. Zalm

Na de koffiepauze sprak Zalm over de toe- en afnemende autonomie van het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven. Als omschrijving van de overlegeconomie geeft Zalm een arrangement waarin organisaties van werknemers en werkgevers gezamenlijk met de overheid sturing geven aan het sociaal-economisch beleid. Twee onderdelen van dit bestuursmodel zijn van belang: advisering over sociaal-economisch beleid en afstemming op centraal niveau van belangrijke arbeidsvoorwaarden. Daarnaast heeft de overlegeconomie geleid tot een decentrale uitvoering van sociale voorzieningen. De huidige situatie is echter onbevredigend voor iedereen. Zalm noemt twee strategieën om het slechte functioneren van de arbeidsmarkt en het grote beroep op uitkeringsregelingen aan te pakken.

De eerste strategie, beschreven in het European Renaissance scenario, tracht de huidige verzorgingsstaat in hoofdlijnen overeind te houden en legt het accent op bestuurlijke hervormingen, afspraken, discipline, verplichtingen en controle, met een beperkte versterking van financiële prikkels. Kernelement is de revitalisering van de overlegeconomie.

De tweede strategie, die is uitgewerkt in het Balanced Growth scenario, gaat ervan uit dat de sociale consensus en discipline, die een effectieve overlegeconomie vereist, niet meer kan terugkeren en dat de bestuurlijke vermogens van de overheid beperkt zijn. Deze strategie stelt een drastische vereenvoudiging en versobering van de huidige verzorgingsstaat voor, waarbij individualisering, ontbureaucratisering en objectivering leidraad zijn. Het SER advies „Convergentie en overlegeconomie” kiest uitdrukkelijk voor een revitalisering van de overlegeconomie.

Co-referent dr. J. de Vries

Volgens De Vries was 1980 het Gouden Tijdperk van het maatschappelijk middenveld, gestimuleerd door de overheid zelf. Echter langzamerhand neemt de overheid afscheid van beleidssectoren en belangengroepen en

Den Haag drijft op de golven van maatschappelijke ontwikkeling als een stuurloos schip

is er sprake van afkaveling van het maatschappelijk middenveld. Volgens De Vries zal het maatschappelijk middenveld langzaam oplossen en krijgt Brussel steeds meer invloed.

Het middagprogramma

Na een voortreffelijke lunch waren er verschillende denktanks met de onderwerpen: departementale herindeling, democratisch vacuüm, bestuurslagen en Nederlandse macht in Brussel.

Men had ook de keus om aan het open podium deel te nemen, waarin een zestal deelnemers elk hun eigen stelling verdedigden tegenover een deskundig forum en tegenover het publiek in de zaal. Het forum bestond uit prof. dr. Th.A.J. Toonen, prof. drs. G. Zalm, F.G. Kordes onder leiding van drs. A. Grewel.

Na de uitreiking van de scriptieprijs door prof.dr. J.W. van der Dussen, bestuurslid van de Vereniging voor Bestuurskunde, en de slotlezing door prof.mr. H.R. van Gunsteren over de toekomst van de rijksoverheid en de conclusies van de denktanks, werd de dag afgesloten met een borrel.

Al met al was het een zeer succesvolle en leerzame dag.

De laatste jaren is het begrip overheidsmarketing steeds meer in de picture gekomen. Marketing zou een geschikt instrument zijn om de consumptie van overheidsprodukten te verbeteren. Marketing zou als organisatorisch hulpmiddel kunnen dienen dat de kwaliteit en slagvaardigheid van de organisatie aanzienlijk zou kunnen verhogen. Is het nu wel zo wenselijk dat de overheid overgaat tot het marketingprincipe? Dit stuk zal hierover proberen uitsluitel te geven.

Overheidsmarketing

Jurian Edelenbos

Vertrouwenscrisis

Het publiek en de politiek hebben de laatste jaren geen gebrek gehad aan voorbeelden van het slechte functioneren van de overheden. Je hoeft maar te denken aan de parlementaire enquêtes naar de RSV en de bouwsubsidies of het bureaupolitistische geharrewar rond het maken van een waterdicht paspoort, of anders is het C.A.O.-debacle een goed voorbeeld. Het is na het noemen van deze voorbeelden niet gek dat de burger zo langzamerhand het vertrouwen verliest in de overheid, als hij dat niet al gedaan heeft. Deze vertrouwenscrisis moet bestreden worden door de overheid. Deze dient de relatie met de burger verbeteren, opdat beter rekening gehouden zal worden met de burger. Misschien is het daarom wel goed marketing bij de overheid te introduceren. Marketing kan namelijk een hulpmiddel zijn voor het verbeteren van klantgerichtheid, imago, afzet van diensten en handhaving in het maatschappelijk veld.

Verschillen

Het begrip marketing, zoals in het bedrijfsleven gehanteerd, kan niet zonder meer worden toegepast op de overheid. Daarvoor verschillen de overheid en het bedrijfsleven teveel van elkaar. Een punt van verschil is dat overheidsmarketing onderworpen moet zijn aan het politieke primaat, anders komt de democratie in gevaar. Het bestuur zou namelijk de volksvertegenwoordiging monddood kunnen maken door te proberen de maat-

schappij te manipuleren door middel van ingewikkelde marketingtechnieken. Er zijn ook nog andere verschillen op te noemen, als aard en gecompliceerdheid van de doelstellingen, de aard van het product, de toepassing van overheidsdwang, de monopoliepositie van de overheid en de keuze tussen maatschappelijke strijdige belangen. Het is dan ook niet verwonderlijk te concluderen dat het begrip marketing aangepast dient te worden aan de karaktertrekken van de verschillende overheidsinstellingen.

Definitie

Een eenduidige en volledige definitie van het begrip marketing bestaat niet. Van Dale geeft de volgende omschrijving: „Het commercieel- of afzetbeleid, de marktanalyse”. Kotler plaatst het begrip marketing meer in een bedrijfskundig kader: „Marketing is de analyse, de organisatie, de planning en de beheersing van de op de afnemers gerichte middelen, beleidslijnen en activiteiten van de onderneming met als oogmerk de realisatie of de bevrediging van behoeften en wensen van een geselecteerde groep van afnemers met als doelrealisatie van de onderneming, het behalen van winst”. Deze definitie kan niet van toepassing zijn op de overheid, aangezien de overheid geen winst oogmerk heeft. „Marketing richt zich specifiek op de manier waarop transacties worden gecreëerd, gestimuleerd, vergemakkelijkt en gewaardeerd. Een transactie is een uitwisseling van waarden tussen partijen. De zaken van waarde zijn niet beperkt tot goederen, diensten en geld, ook tijd, energie en meningen

vallen eronder. Marketing is het streven om de gewenste respons tot stand te brengen door de markt gecreëerde waarden aan te bieden” (Buurma, 1990). De overheid biedt dus waarden aan zijn potentiële afnemers: burgers, maatschappelijke instellingen, politici, politieke instellingen en andere overheidsinstellingen. De waarden die de overheid aanbiedt zijn beleidsuitingen en regelgeving. Elke overheidsinstelling vraagt van haar afnemers een tegenprestatie of tegenwaarde, die niet uit geld hoeft te bestaan. Vaak gaat het om een gedragswijziging of een persoonlijk offer.

Heroverwegingen, zelfbeheer en privatisering

Het is zeer opvallend dat juist nu in de tijd van heroverwegingen en afslankingen van de overheid de aandacht van de amtenaren en politici zich richt op het belang van een goede marketing. Door de afslankingen is de amtenaar min of meer gedwongen beter en efficiënter met zijn tijd om te gaan. Er moeten prioriteiten gesteld worden zonder dat de kwaliteit van het product geweld aangedaan wordt. Bij zelfbeheer wordt aan de departementele diensten meer zeggenschap gegeven. Het resultaat moet dan zijn dat de amtenaren en hun chefs rekening moeten houden met de personele en budgettaire mogelijkheden van hun afdelingen met betrekking tot het leveren van producten. Datgene wat geproduceerd moet worden, moet met zorg vervaardigd worden, opdat de afnemers het accepteren en kopen. Een goed marketingbeleid is dus een vereiste.

Blijf bij zelfbeheer de organisatie nog deel uitmaken van een overheidsinstelling, bij privatisering wordt de organisatie autonoom en worden naast de maatschappelijke en politieke doelstellingen ook het streven naar de eigen continuïteit en soms winst gehanteerd. Een commercieel marketingbeleid is daarom vereist.

Mission

Het grote verschil tussen overheidsmarketing en commerciële marketing komt vooral naar voren in de *mission*. In de commerciële marketing ligt de nadruk op het eigen voortbestaan van de organisatie en op het behalen van zoveel mogelijk winst. De overheidsinstelling daarentegen heeft een eigen wettelijke taak, waarmee men probeert beoogde beleidseffecten in de maatschappij te realiseren. De beoogde effecten zijn echter meestal niet in directe zin te bereiken, omdat de overheid werkzaam is in een complex netwerk, waar relaties en elementen (actoren) dwars door elkaar heenlopen. Wel kan de overheid ernaar streven een zo groot mogelijke bijdrage aan de effecten te leveren. Dit streven komt in de „mission” van die instelling tot uitdrukking. Onder „mission” dient te worden verstaan: „de concrete omschrijving van de bijdragen in inspanningen die de overheidsinstelling moet leveren om die beoogde effecten te kunnen realiseren, waaraan de betreffende overheidsinstelling zijn bestaansreden ontleent” (Buurma, 1990). Zo omschrijft een afdeling die in een grote gemeente de stadswerken coördineert zijn „mission” als volgt: „Beperking van de overlast-beleving van bewoners en gebruikers bij stadswerken door het minimaliseren van doorlooptijden en het terugdringen van overlast tijdens de werken”.

Democratie

De introductie van overheidsmarketing hoeft niet als een verarming van de democratie te worden opgevat, als dit instrument ondergeschikt wordt gemaakt aan de regels van de democratische besluitvorming. Besluiten over de „mission” en marketingdoelen dienen politiek te worden getoetst. Beleid dat nog ter discussie staat tussen bestuurders en volksvertegenwoordiging kan niet door de instelling

als een aanvaard product aan de maatschappij worden aangeboden. De uitingen van de overheid in het kader van overheidsmarketing dienen net als andere vormen van overheidsop treden te worden onderworpen aan de regels en beginselen van het openbaar bestuur. Zo kan misbruik of oneigenlijk gebruik van marketing door de overheid worden voorkomen.

Klantgerichte overheid

Zonder een klantgerichte opstelling heeft het marketingprincipe geen enkel nut. Marketing kan alleen succesvol zijn in de overheid als zowel de ambtenaren als de politici zich klantgerichtheid willen opstellen. „Klantgerichtheid is de houding of attitude, waarin iemand zijn afnemers centraal stelt en zijn productie en optreden zoveel mogelijk aan hun behoeften aanpast, met het oogmerk de eigen doelstellingen te behalen via verkoop van deze productie aan de afnemers” (Buurma, 1990).

Zo is er een aantal scholen dat in hun voortbestaan bedreigd wordt. De schoolleiding probeert als antwoord hierop voldoende leerlingen binnen te halen. Daarbij maakt de schoolleiding gebruik van marketingtechnieken en bureaus; men noemt dit scholenmarketing. Een ander voorbeeld is het benaderen van bedrijven door gemeenten. In sommige gemeenten gaat de gronduitgifte niet van een leien dakje. Het bestuur moet zich op allerlei manieren inspannen om bedrijven aan te trekken. Men onderzoekt welke soorten bedrijven geïnteresseerd kunnen worden. Daartoe worden bedrijven benaderd en worden stimulerende maatregelen getroffen. Kortom: marketing in optima forma. Bij klantgerichtheid wordt zowel met de behoeften van de afnemers als de de eigen doelstellingen rekening gehouden, zoals het realiseren van beoogde maatschappelijke effecten. Dit noemt men ook wel het denken en handelen op twee sporen. Daarbij dient ermee rekening gehouden te worden dat deze twee met elkaar in botsing kunnen komen.

Voordeel

Politici en ambtenaren kunnen met behulp van marketingtechnieken zich een beter inzicht verschaffen in de be-

hoeften van afnemers, zodat de producten beter worden geaccepteerd door de maatschappij. Overheidsmarketing versterkt de geloofwaardigheid van de overheid, omdat deze beter de reactie van de maatschappij op het overheidsop treden kan inschatten. Zo kunnen enorme missers op het uitvoeringsvlak voorkomen worden.

Een van de gouden regels van marketing is dat je moet kunnen leveren wat je zegt te verkopen. In 1988 begon de P.T.T. een grote campagne voor de autotelefoon, waarin met een goedkoop apparaat werd geadverteerd. Bij navraag bleek dat dit apparaat voorlopig niet te leveren was. Een week later werd de advertentie weer geplaatst.

Nadeel

Een nadeel van overheidsmarketing kan zijn dat er teveel gekeken wordt naar de manieren om beleid geaccepteerd te krijgen of om beleid gemakkelijker te implementeren. Het denken en doen van de overheid wordt teveel beheerst door de eigen doelstellingen van de overheid en op de manieren de afnemer (de burger) te manipuleren, opdat het beoogde effect bereikt wordt. Het eerste spoor van klantgerichtheid dreigt uit het zicht te geraken. De behoeften van de afnemers dienen zeker niet veronachtzaamd te worden. Kortom: de overheid dient bij de realisatie van de beoogde maatschappelijke effecten, de belangen en wensen van de burgers niet uit het oog te verliezen.

Conclusie

Overheidsmarketing kan een geschikt instrument zijn om de geloofwaardigheid van de overheid te vergroten. Er moet echter wel rekening gehouden worden met het feit dat toepassing van marketingtechnieken bij overheidsinstellingen en private instellingen van elkaar verschillen. Aan het politieke primaat mag niet voorbij gegaan worden.

Postbus

Het LOB

Landelijk Overlegorgaan Bestuurskundeverenigingen

Inge Aarden

Het LOB

Het Landelijk Overlegorgaan Bestuurskundeverenigingen (LOB) is in 1989 opgericht door de bestuurskunde-studieverenigingen uit Leiden en Enschede. Al snel sloten zich meer verenigingen zich aan bij het overleg, waardoor een federatie van verenigingen behorend bij de studies in het Wetenschappelijk Onderwijs gericht op het openbaar bestuur ontstond. De verenigingen die nu lid zijn van het LOB zijn:

- Aequiso
Thorbecke Academie Leeuwarden;
- Cedo Nulli
Erasmus Universiteit Rotterdam;
- Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden
Rijksuniversiteit Leiden;
- Juribes
Katholieke Universiteit Brabant;
- Polis
Katholieke Universiteit Brabant;
- Phoenix
Katholieke Universiteit Nijmegen;
- Sirius
Universiteit Twente;
- Studentenfractie Bestuurskunde van Machiavelli
Universiteit van Amsterdam;
- Dorknoper
Rijksuniversiteit Groningen.

De voornaamste doelen van het Landelijk Overlegorgaan zijn:

- het toewijzen van de Landelijke Bestuurskunde Dag (LBD);
- het uitdragen van de studie Bestuurskunde;
- het uitwisselen van informatie tussen de leden.

Doordat het LOB een vereniging is geworden, kan zij krachtiger naar buiten treden. Om haar doelen te verwezenlijken heeft het LOB de volgende kerntaken geformuleerd: coördinerende taak, aanspreekpunt en een aantal

aanvullend taken. Het LOB streeft verder naar een nauwe samenwerking met de Vereniging voor Bestuurskunde (VB).¹ De reden voor de samenwerking is het kunnen benutten van elkaars capaciteiten, informatie en contacten.

Het beleidsplan van het LOB geeft aan deze taken de volgende uitwerking:

Coördinerende taak

Het LOB informeert de leden met betrekking tot de informatie over activiteiten die relevant kunnen zijn voor studenten uit andere steden. Om dit te bereiken kunnen de verenigingen informatie over activiteiten naar het secretariaat van het LOB sturen. Verder is afgesproken dat de verenigingen elkaar jaarlijks een sociaal jaarverslag, de notulen van de ALV, een studiegid en een activiteitenlijst toesturen. Het is dan mogelijk een (jaar)overzicht te maken van alle interessante activiteiten, waarmee studenten en sprekers hun voordeel kunnen doen.

Aanspreekpunt

Aanspreekpunten voor het LOB zijn de voorzitter en de secretaris. Het LOB zal zich naar externe instellingen gaan profileren als een organisatie via welke men de bestuurskundestudenten kan aanspreken. Hiervoor zal een folder worden gemaakt.

Aanvullende taken

Het LOB wijst de organisatie van de LBD jaarlijks toe aan een aangesloten vereniging. Een andere grote activiteit van het LOB kan een Bedrijven Kontakt Dag (BKD) zijn. Het streven is deze twee grote evenementen in vaste maanden van het jaar te organiseren: de LBD in maart en de BKD in oktober. Momenteel werken er leden van het LOB ook mee aan de organisatie van de Eerste Landelijke Onderzoeksdag, te houden op 6 mei in Utrecht

(inschrijven is nog mogelijk).

Verder vervult het LOB het studentadviseurschap in de Interdisciplinaire Commissie Bestuurswetenschappen van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten. Leiden en Tilburg verzorgen de LOB-vertegenwoordiging.

Het LOB fungeert ook als belangenbehartiger en aanspreekpunt van de studentleden van de VB.

Als student kun je ook gebruik maken van het LOB. Bij de vereniging, waar je lid van bent, kun je informatie krijgen over de andere studieverenigingen en studies Bestuurskunde aan andere universiteiten. Voor andere vragen kan de vereniging je doorverwijzen naar de juiste personen.

Bij het organiseren van activiteiten zoals lezingen, fora e.d. kunnen verenigingen ook gebruik gaan maken van kennis die aanwezig is bij andere verenigingen. Hierdoor kan het bedenken van thema's, het zoeken naar de juiste spreker enzovoort waarschijnlijk in een sneller tijdsbestek plaatsvinden.

Samen zijn we sterk(er)! Benut deze kracht dan ook!

*Inge Aarden is voorzitter LOB.
Secretariaat LOB,
Kamer TW-C118,
Postbus 217,
7500 AE Enschede*

Noten

¹ Van de Vereniging voor Bestuurskunde kunnen zowel studenten Bestuurskunde als praktijkmensen op bestuurskundig gebied lid worden. Als gevolg van het lidmaatschap ontvangt men het blad „Bestuurskunde”.

Op dinsdag twee maart was er een lezing georganiseerd door de lezingencommissie van de B.I.L. met het thema: „Het nut van Bestuurskunde voor de overheid en het bedrijfsleven”. Als sprekers waren aangetrokken: dhr Toonen (voorzitter van de vakgroep Bestuurskunde), mevr. van Rooy (werkzaam bij BiZa) en mevr. Hoever (werkzaam bij Centraal Beheer Apeldoorn). De sprekers hadden de eer voor een publiek van dertig personen hun verhaal te houden.

Is Bestuurskunde nuttig?

Jurian Edelenbos

Nut

Dhr Toonen stak van wal door het nut van de studie Bestuurskunde te willen definiëren. Hij had hier uren over kunnen filosoferen, zij het niet dat de lezingencommissie de definitie voor hem vastgelegd had. Onder het nut van de Bestuurskunde werd tijdens de lezing verstaan: de aansluiting van de studie Bestuurskunde op de overheid en het bedrijfsleven. Met andere woorden: hoe goed is het volgen van de studie Bestuurskunde voor het vinden van een baan als je afgestudeerd bent.

Onderzoek

De vakgroepen Bestuurskunde van Leiden en Rotterdam hebben in samenwerking met Reticulair (vereniging van afgestudeerden Bestuurskunde) een onderzoek uitgevoerd over de vraag hoe makkelijk of hoe moeilijk afgestudeerden een baan konden vinden. Dit onderzoek is verricht onder 300 afgestudeerden. Hieruit bleek dat direct na het afstuderen 30% een baan had gevonden. Na elf maanden was het percentage opgelopen tot 70%. Dus 30% was na elf maanden nog werkloos. Dit getal dient echter gerelativeerd te worden, aangezien sommige mensen in dienst gaan na het voltooien van hun studie en anderen bijvoorbeeld een tijdje in het buitenland gaan rondneuzen. De schatting is dan ook dat 90% van de afgestudeerden na één jaar een baan gevonden heeft.

Men heeft ook onderzocht waar de afgestudeerden werk vinden. Bij de overheid blijkt 30% later werkzaam te zijn, vier procent denkt hun geluk te

vinden bij de provinciale overheid en twaalf procent vindt werk bij de gemeenten. Het bedrijfsleven slokt 20% op van de bestuurskundigen, acht procent gaat naar de adviesbureaus, twaalf procent gaat aan de slag bij de non-profit diensten en het onderwijs herbergt twaalf procent. Twee procent vindt elders werk.

Nevenactiviteiten

Men heeft ook onderzocht of nevenactiviteiten een positieve invloed had op het vinden van een baan. Een buitenlands verblijf bleek geen enkele invloed te hebben op een verbetering of verslechtering van de kansen op het vinden van een baan. Degenen die enthousiast over hun studie wisten te vertellen bleken goede kans te maken bij een sollicitatiegesprek. Een pikant gegeven: 70% van de mensen die aan nevenactiviteiten deden, vindt een baan, terwijl dat percentage bij mensen die niet aan nevenactiviteiten doen dat percentage 100% bedraagt.

Conclusie

Tien procent blijkt na één jaar werkloos te zijn. De brede achtergrond die de studie Bestuurskunde met zich mee brengt heeft een gunstig effect op het vinden van een baan. Sommige mensen denken dat juist die brede achtergrond voor onduidelijkheid zorgt bij de toekomstige werkgever. Dit blijkt niet juist te zijn, juist het generalistische oogmerk blijkt gunstig te zijn.

Schokeffecten

Mevr. van Rooy begon haar verhaal met enkele persoonlijke ervaringen rond het politiek-bestuurlijk systeem. Zij maakte bij het betreden van dit systeem een aantal schokeffecten

door. Het eerste schokeffect was dat politieke uitspraken het te leveren product bepalen. Ook al maak je, naar je eigen mening, nog zo'n goede nota, de nota moet eerst een politieke goedkeuring krijgen. Vaak blijkt dan dat je nog twee of drie keer de nota moet herschrijven.

Het tweede schokeffect heeft betrekking op de feitelijke werking van het politiek-bestuurlijk systeem. Het politiek-bestuurlijk systeem blijkt bol te staan van cultuur die je je eerst eigen moet maken via een socialisatieproces. Binnen BiZa blijken er drie verschillende kleuren kaften te bestaan voor nota's, te weten: grijs (de nota verdwijnt in een lade), blauw (de nota wordt steeds weer onder de stapel nota's geschoven) en rood (de nota dient hoogste prioriteit te hebben). Het gevolg is een inflatie van de rode kaften, want iedereen vindt zijn nota natuurlijk de belangrijkste. Er bestaat ook een parafencultuur. De nota moet de hele hiërarchische lijn doorlopen en wordt voorzien van allerlei aanvullingen en opmerkingen. Iedereen heeft echter zijn manier van schrijven en ook de kleur bepaalt wie de aanvullingen gedaan heeft. Het gevolg hiervan is dat de opmerkingen door de hoogste in de hiërarchische lijn als richtlijn genomen wordt bij de herschrijving van het rapport. Deze cultuur wordt volgens van Rooy eerst als belachelijk ervaren, later echter blijkt deze cultuur ook houvast te bieden in je functioneren.

Aansluiting

Bij het doorlezen van de studiegid van Bestuurskunde viel het mevr. van Rooy op dat de studie goed lijkt aan te sluiten bij het werken op BiZa.

KOOYKER

sinds 1863

**Algemene en Academische
Boekhandel**

In het hart van de Randstad
vindt u één van de grootste
voorraadhoudende Boekhandels
voor Universiteit en HBO.

BREESTRAAT 93,

2311 CK Leiden.

tel.: 071 - 160 500,

fax: 071 - 144 439.